

TIMOTHY MORTON

Ekoloji Olmadan Doğa

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Bir otomobil reklamı size yemyeşil vadi gösterir, sonra o vadiye gitmeniz için daha çok yakıt yakmanızı ister. Timothy Morton'a göre sorun yalnız ikiyüzlülük değildir: 'Doğa'yı insan dünyasının dışında kusursuz bir yer gibi kuran görüntü, ekolojik bağımızı daha baştan gizler.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Doğayı uzaktaki saf, yeşil ve el değmemiş bir dekor gibi hayal etmenin çevre düşüncesini nasıl kilitlediğini; sanat, edebiyat ve karanlık ekoloji üzerinden açan şaşırtıcı eleştirisi.

Başlıktaki doğasızlık ormanı, kuşu veya iklimi inkâr etmez. Morton büyük harfle yazılan, insanın karşısına saf ve uzakta konan 'Doğa' fikrini bırakıp kirli, yapay, güzel, çirkin ve birbirine karışmış gerçek dünyayla ilişki kurmayı önerir.

Bu rehber, Timothy Morton tarafından kurulan düşünce yolunu gündelik sahneler, tarihsel bağlam, güçlü örnekler ve önemli itirazlarla birlikte izler. Amaç sınav notu çıkarmak değil, kitabın okurun bakışını tam olarak nerede değiştirdiğini görünür kılmaktır.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Romantizmle kavga ve akrabalık
02	Doğa fikri neden engel olabilir?	13	Sanat çevreyi nasıl düşündürür?
03	Güzel manzaranın perdesi	14	Hayvanı masum simge yapmamak
04	Ekomimesis: Buradayım hissi	15	İklim krizi ve mesafe
05	Anlatıcı gerçekten kaybolabilir mi?	16	Ekolojik özne kusurludur
06	İçerisi ve dışarısı yok	17	Ekoloji, Doğa olmadan
07	Tüketerek doğayı kurtarmak	18	Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Samimiyet tuzağı	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Karanlık ekoloji	20	Bugünkü hayata taşınan üç soru
10	Melankoliyle kalmak	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Zehir de dünyaya aittir		

Doğa fikri neden engel olabilir?

Doğayı toplumun dışındaki saf alan diye kurduğumuzda şehir, plastik ve bedenimizi ekolojik ilişkinin dışına iteriz; oysa hiçbirimiz ağın dışında değiliz. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

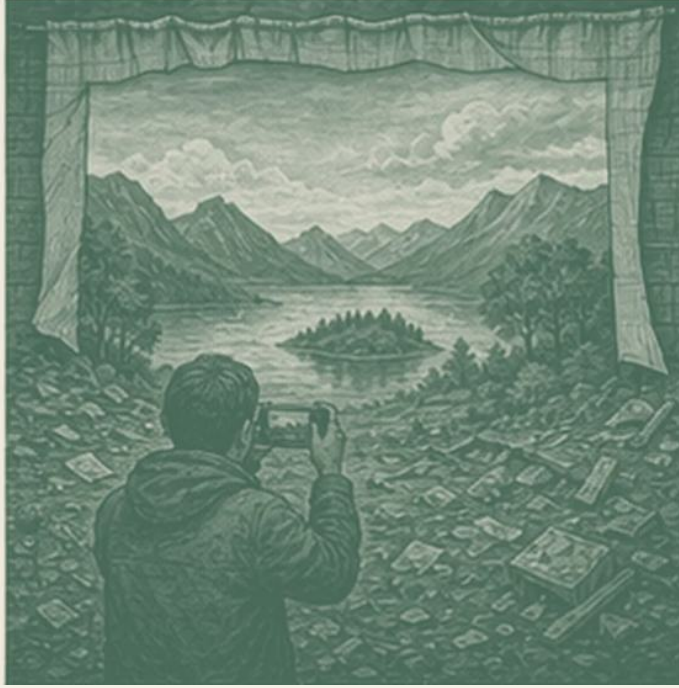
Piknikçi çöpünü 'doğaya' bıraktığını söyler; sanki evinin dışındaki dünya sonsuz ve sahipsiz bir boşlukmuş gibi davranır.

Bu bölümdeki tarihsel sahne bugünün birebir kopyası değildir. doğa fikri neden engel olabilir? benzerliği kadar dönemler arasındaki farkları da hesaba kattığımızda gerçek bir düşünme aracına dönüşür. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

Bir tartışmada doğa fikri neden engel olabilir? kavramını karşı tarafa yapıştırmadan önce kendi davranışınızda aynı mekanizmanın daha küçük bir örneğini bulun.

Bu durağı biraz daha yakından düşündüğümüzde, “Doğa fikri neden engel olabilir?” başlığının yalnız kendi örneğini değil Ekoloji Olmadan Doğa boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Güzel manzaranın perdesi

Romantik manzara doğayı seyredilen kusursuz tabloya dönüştürebilir; seyreden insan kendi ulaşımını, mülkiyeti ve emeği çerçevenin dışında bırakır. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

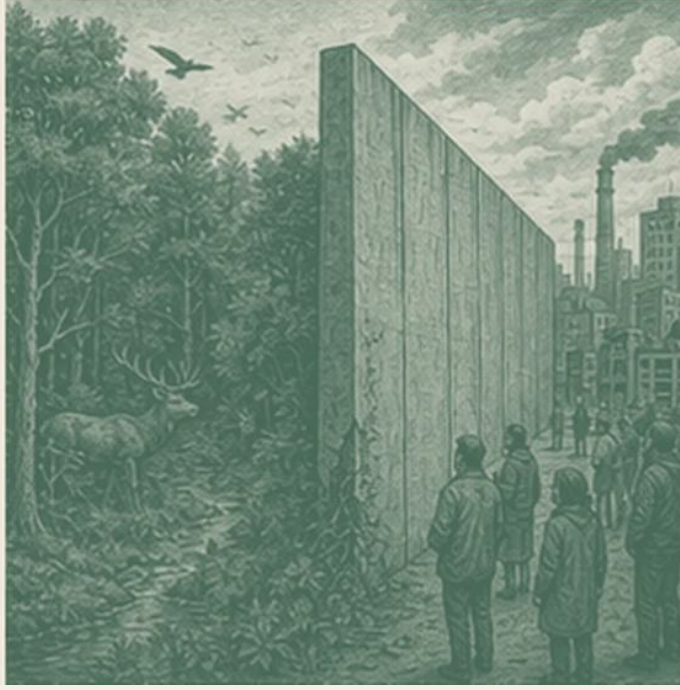
Dağ fotoğrafında otel çalışanı, asfalt yol ve kamerayı üreten maden görünmez; yalnız sisli zirve kalır.

Kavramı yalnız olumlu ya da yalnız olumsuz görmek eksik kalır. güzel manzaranın perdesi aynı anda imkân, maliyet ve beklenmeyen yan etki üretebilir. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir iddia çok rahatlatıcı geliyorsa güzel manzaranın perdesi konusunda onu yanlışlayabilecek olayı da düşünün. İyi fikir sınanmaktan korkmaz.

Aynı bağlantıya başka bir açıdan bakarsak, “Güzel manzaranın perdesi” başlığının yalnız kendi örneğini değil Ekoloji Olmadan Doğa boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınayabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Ekomimesis: Buradayım hissi

Doğa yazısı kuş sesi, rüzgâr ve sessizlik ayrıntılarıyla okura aracısız bir yerde bulunuyormuş duygusu verir; fakat bu doğallık özenle kurulmuş bir anlatım tekniğidir. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

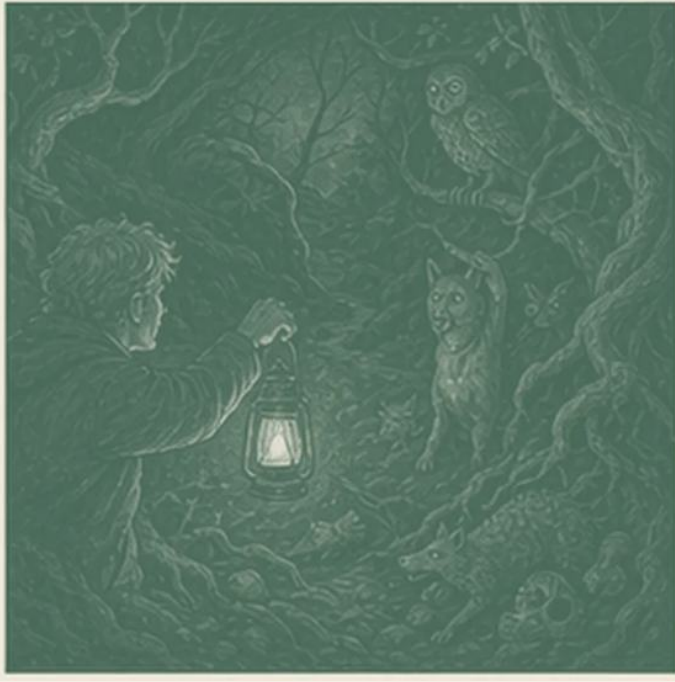
Filmde yağmur sesi duyunca kendimizi ormanda hissederiz, oysa ses stüdyoda iki nesnenin birbirine sürtülmesiyle üretilmiş olabilir.

Betimleme ile onay birbirine karıştırılmamalıdır. Kitap ekomimesis: buradayım hissi düzeninin nasıl çalıştığını gösterirken, bunun ahlaken doğru olduğunu söylemiş olmaz. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Bölümü hayata taşımanın en sade yolu, ekomimesis: buradayım hissi için 'başka türlü olsaydı ne değiştirdi?' sorusunu gerçek bir sahneye uygulamaktır.

Örneğin arkasındaki mekanizmayı yavaşlattığımızda, “Ekomimesis: Buradayım hissi” başlığının yalnız kendi örneğini değil Ekoloji Olmadan Doğa boyunca yinelenen ana soruyu da taşıdığı görülür. İlk sahnede anlatılan durum ile bölümün sonunda açılan güncel sorun yan yana konduğunda, neden tek bir kişiyi suçlamanın ya da tek bir kurala sığınmanın yetersiz kaldığı anlaşılır. Burada önemli olan ayrıntıları çoğaltmak değil, hangi ayrıntının sonucu gerçekten değiştirdiğini fark etmektir. Böyle okunduğunda kavram, soyut bir tanım olmaktan çıkar ve karşılaştığımız yeni bir durumda kendi başımıza sınıyabileceğimiz canlı bir düşünme aracına dönüşür.

Anlatıcı gerçekten kaybolabilir mi?

Yazar 'ben aradan çekildim, doğa kendi konuşuyor' dediğinde bile seçtiği kelime, kadraj ve sessizlik metni biçimlendirir. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

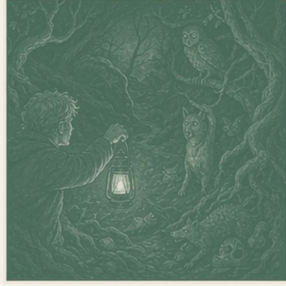
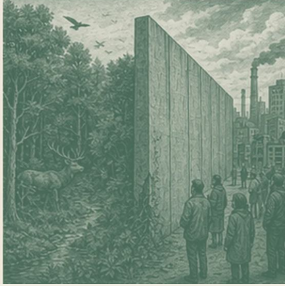
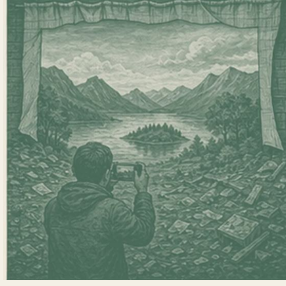
Kamerayı yere bırakmak yönetmeni yok etmez; nereye bırakıldığı ve ne zaman açıldığı hâlâ bir seçimdir.

Yazar güçlü bir karşıtlık kurar, fakat gerçek hayat iki kutup arasında birçok ara ton taşır. anlatıcı gerçekten kaybolabilir mi? bu tonları silmek için değil, görünür kılmak için kullanılmalıdır. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Bir haber okurken anlatıcı gerçekten kaybolabilir mi? başlığını aklınıza getirin; görünen olayın arkasındaki kuralı, teşviki ve sessiz kalan kişiyi ayrı ayrı arayın.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Doğa fikri neden engel olabilir?
- Güzel manzaranın perdesi
- Ekomimesis: Buradayım hissi
- Anlatıcı gerçekten kaybolabilir mi?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- İçerisi ve dışarısı yok
- Tüketerek doğayı kurtarmak
- Samimiyet tuzağı
- Karanlık ekoloji

Bağlantı sorusu: “Doğa fikri neden engel olabilir?” ile “Anlatıcı gerçekten kaybolabilir mi?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “İçerisi ve dışarısı yok” bu yolu nasıl değiştirebilir?

İçerisi ve dışarısı yok

Ekolojik düşünce insan kültürü içinde, doğa dışında ayrımını aşmalıdır; hava, yiyecek, mikrop ve atık bedenimizin sınırından sürekli geçer. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

Şehir sakini egzozu dışarı salar ama aynı hava birkaç dakika sonra akciğerine döner.

Kavramı yalnız olumlu ya da yalnız olumsuz görmek eksik kalır. İçerisi ve dışarısı yok aynı anda imkân, maliyet ve beklenmeyen yan etki üretebilir. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Bir iddia çok rahatlatıcı geliyorsa içerisi ve dışarısı yok konusunda onu yanlışlayabilecek olayı da düşünün. İyi fikir sınanmaktan korkmaz.

Tüketerek doğayı kurtarmak

Yeşil ürün seçimi yararlı olabilir fakat ekolojik sorumluluğu yalnız alışveriş kimliğine indirgerse üretim düzeni ve toplam tüketim görünmez kalır. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Her yıl yeni 'çevreci' telefon almak, eski cihazın madeni ve atığı hesaba katılmazsa vicdanı rahatlatan hızlı etikete dönüşür.

Bu fikir tek başına bütün kitabı açıklayan sihirli anahtar değildir. tüketerek doğayı kurtarmak başlığını bir eğilim ve soru olarak tutmak, onu her olaya zorla uygulamaktan daha doğrudur. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

İşyerinde ya da evde tüketerek doğayı kurtarmak benzeri bir gerilim çıktığında kişileri suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmeyi deneyin.

Samimiyet tuzağı

Çevre anlatıları bazen yalnız içten, saf ve ciddi duyguyu kabul eder; ironi, kuşku veya çelişkiyi ihanet sayar. Morton bu saflığın düşünmeyi daralttığını savunur. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Ormanı seven kişinin uçakla seyahat etmesi onu otomatik sahtekâr yapmaz; çelişkiyi saklamak yerine konuşmak daha ekolojik olabilir.

Yazar güçlü bir karşıtlık kurar, fakat gerçek hayat iki kutup arasında birçok ara ton taşır. samimiyet tuzağı bu tonları silmek için değil, görünür kılmak için kullanılmalıdır. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Bir haber okurken samimiyet tuzağı başlığını aklınıza getirin; görünen olayın arkasındaki kuralı, teşviki ve sessiz kalan kişiyi ayrı ayrı arayın.

Karanlık ekoloji

Karanlık ekoloji doğanın yalnız huzur ve güzellik değil ölüm, çürüme, zehir ve rahatsız edici yakınlık da içerdiğini kabul eder. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

Kompost yığını kötü kokar ama toprağın döngüsünü kurar; yaşamın cilalı reklamdan daha yapışkan bir yüzü vardır.

Yazarın dili yer yer kesin olsa da sonuç olasılıklar dünyasında işler. karanlık ekoloji konusunda belirsizlik payını korumak, fikri zayıflatmak değil dürüstleştirmektir. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Kendinize şu küçük deneyi verin: karanlık ekoloji etkisini azaltan tek bir kural değişse insanların davranışı nasıl farklılaşırdı?

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- İçerisi ve dışarısı yok
- Tüketerek doğayı kurtarmak
- Samimiyet tuzağı
- Karanlık ekoloji

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Melankoliyle kalmak
- Zehir de dünyaya aittir
- Romantizmle kavga ve akrabalık
- Sanat çevreyi nasıl düşündürür?

Bağlantı sorusu: “İçerisi ve dışarısı yok” ile “Karanlık ekoloji” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Melankoliyle kalmak” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Melankoliyle kalmak

Ekolojik kaybı hemen umut sloganıyla kapatmak yerine yasını tutmak, neyin geri dönmediğini ve sorumluluğumuzu daha dürüst görmemizi sağlayabilir. Yazarın asıl hamlesi, tanıdık görünen bu olayı başka bir merceğin altına koymaktır; mesele tek bir örnek değil, örnekleri birbirine bağlayan düzendir.

Kuruyan gölün kıyısında yeni proje afişi asmak, kaybedilen balıkçı hayatını ve kuş yolunu konuşmadan iyimserlik üretir.

Bu fikir tek başına bütün kitabı açıklayan sihirli anahtar değildir. melankoliyle kalmak başlığını bir eğilim ve soru olarak tutmak, onu her olaya zorla uygulamaktan daha doğrudur. Ayrıca sonraki araştırmaların ve farklı deneyimlerin eklediği ayrıntılar vardır. Klasik bir eseri canlı tutan şey, ona itiraz edilebilmesi ve yine de iyi sorular bırakabilmesidir.

İşyerinde ya da evde melankoliyle kalmak benzeri bir gerilim çıktığında kişileri suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmeyi deneyin.

Zehir de dünyaya aittir

Kimyasal atığı doğa dışı yabancı saymak kolaydır; oysa üretildiği anda ekolojik dolaşıma girer ve bedenlerle, sularla uzun ilişki kurar. Bu fikir ilk bakışta kuru bir tanım gibi durabilir, fakat kitabın geri kalanında hangi ayrıntıları görüp hangilerini kaçıracağımızı belirleyen anahtar tam da budur.

Plastik şişe çöpe gidince gözden kaybolur ama mikro parçaları balığın bedeninden sofraya geri döner.

Yazar güçlü bir karşıtlık kurar, fakat gerçek hayat iki kutup arasında birçok ara ton taşır. zehir de dünyaya aittir bu tonları silmek için değil, görünür kılmak için kullanılmalıdır. Okurun dikkat etmesi gereken yer tam burasıdır: açıklayıcı bir benzetme ile gerçek dünyanın bütün karmaşıklığı aynı şey değildir.

Bir haber okurken zehir de dünyaya aittir başlığını aklınıza getirin; görünen olayın arkasındaki kuralı, teşviki ve sessiz kalan kişiyi ayrı ayrı arayın.

Romantizmle kavga ve akrabalık

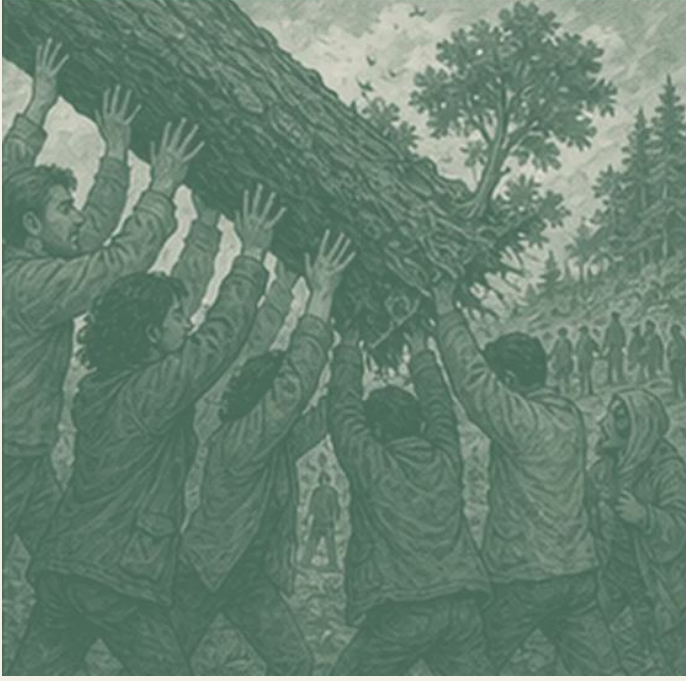
Morton romantik edebiyatı hem doğa fikrini kurduğu hem de bu fikrin çatlaklarını gösterdiği için okur; eleştirdiği gelenek aynı zamanda düşünme malzemesidir. Burada ileri sürülen şey değişmez bir doğa yasası değil, olayların çoğu zaman neden beklediğimizden farklı geliştiğini açıklayan bir düşünme aracıdır.

Şair kusursuz kır manzarası çizerken içindeki huzursuz ses, doğanın tam olarak ele geçirilemediğini de belli eder.

Kavramın sınırı özellikle önemlidir: romantizmle kavga ve akrabalık bazı olaylarda merkezdeyken bazılarında yalnız küçük bir etkidir. Ölçüyü bağlam belirler. Karşı örnekler özellikle değerlidir; çünkü hangi koşulun eksik olduğunu gösterir ve iddiayı kaba genellemeden daha hassas bir açıklamaya taşır.

Bugünkü teknolojiler sahneyi değiştirmiş olabilir. Yine de romantizmle kavga ve akrabalık içindeki güç, korku, umut veya alışkanlık ilişkisini yeni araçların içinde yeniden arayın.

Sanat çevreyi nasıl düşündürür?

Ekolojik sanat yalnız güzel ağaç resmi yapmak zorunda değildir; biçimi, sesi ve izleyicinin konumunu bozarak insan ile çevre arasındaki garip bağı hissettirebilir. Bölümün gücü, büyük iddiayı gündelik hayatın içine indirmesinde yatar: görünmez kabul ettiğimiz ilişki görünür olunca eski açıklama artık yetmez.

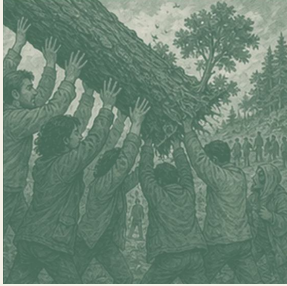
Salonda yavaşça eriyen buz parçası, afiştaki istatistikten farklı olarak zamanı ve kaybı bedenine önüne getirir.

Betimleme ile onay birbirine karıştırılmamalıdır. Kitap sanat çevreyi nasıl düşündürür? düzeninin nasıl çalıştığını gösterirken, bunun ahlaken doğru olduğunu söylemiş olmaz. Yazarın dili zaman zaman kesin görünse de okurun burada olasılık, bağlam ve karşı örnek payını açık tutması gerekir; aksi halde açıklama yeni bir dogmaya dönüşür.

Bölümü hayata taşımanın en sade yolu, sanat çevreyi nasıl düşündürür? için 'başka türlü olsaydı ne değişirdi?' sorusunu gerçek bir sahneye uygulamaktır.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Melankoliyle kalmak
- Zehir de dünyaya aittir
- Romantizmle kavga ve akrabalık
- Sanat çevreyi nasıl düşündürür?

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Hayvanı masum simge yapmamak
- İklim krizi ve mesafe
- Ekolojik özne kusurludur
- Ekoloji, Doğa olmadan

Bağlantı sorusu: “Melankoliyle kalmak” ile “Sanat çevreyi nasıl düşündürür?” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Hayvanı masum simge yapmamak” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Hayvanı masum simge yapmamak

Hayvanlar insanın saflık, bilgelik veya vahşilik masalını taşımak için yaratılmış karakterler değildir; kendilerine özgü ihtiyaçları ve anlaşılmazlıkları vardır. Bu ayrımı korumak önemlidir; çünkü iki kavram birbirine karıştığında yazarın kanıtı kolayca slogana, hatta tam tersine çevrilebilir.

Kurdu özgürlük logosu yapıp gerçek kurdun çiftçiyle yaşadığı çatışmayı görmezden gelmek, canlıyı afişe indirger.

Kitap okuru etkileyici sonuçlara hızla götürür; yine de hayvanı masum simge yapmamak için kanıt, yorum ve değer yargısını ayrı ayrı tutmak gerekir. Bu eleştiri, yazarın ana düşüncesini çöpe atmak yerine ölçüsünü belirler. Ölçüsü bilinen fikir, hayranlık uyandıran ama belirsiz bir slogandan daha kullanışlıdır.

Bir seçim yaparken hayvanı masum simge yapmamak fikrinin size hangi görünmez varsayımı fark ettirdiğini tek cümleyle yazın.

İklim krizi ve mesafe

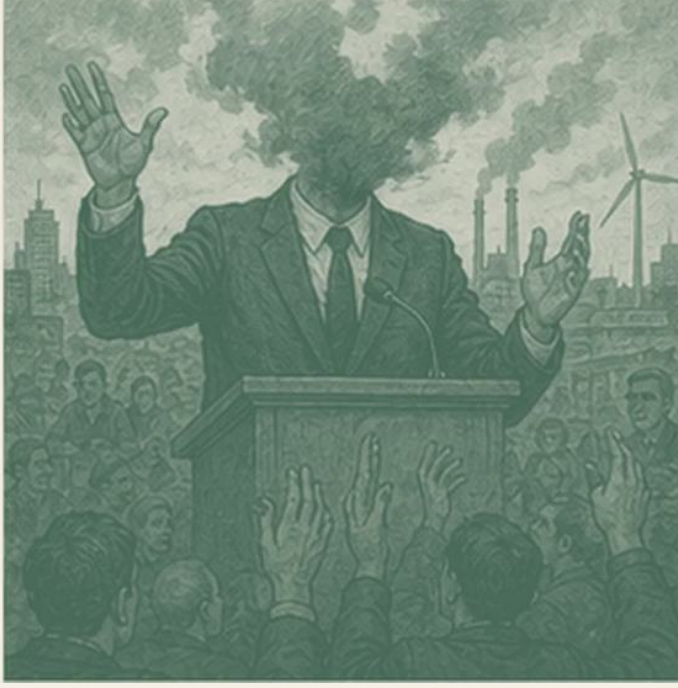
İklim değişikliği uzak bir 'doğa sorunu' değil enerji, konut, gıda ve adalet ilişkilerimizin içindedir; dışarıdaki felaketi seyreden tarafsız izleyici yoktur. Kitap bu noktada okuru uzaktan seyreden biri olmaktan çıkarır ve kendi alışkanlıklarının da aynı düzenin içinde bulunduğunu fark etmeye çağırır.

Klimayı açan şehir, elektriğin geldiği santrali ve sıcak dalgasından kaçamayan işçiyi aynı sistemde buluşturur.

Bu fikir tek başına bütün kitabı açıklayan sihirli anahtar değildir. İklim krizi ve mesafe başlığını bir eğilim ve soru olarak tutmak, onu her olaya zorla uygulamaktan daha doğrudur. Bu noktada yazarın betimlediği durumla savunduğu değer birbirinden ayrılmalıdır. Bir şeyin nasıl işlediğini göstermek, onun böyle işlemesi gerektiğini söylemek değildir.

İşyerinde ya da evde iklim krizi ve mesafe benzeri bir gerilim çıktığında kişileri suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmeyi deneyin.

Ekolojik özne kusurludur

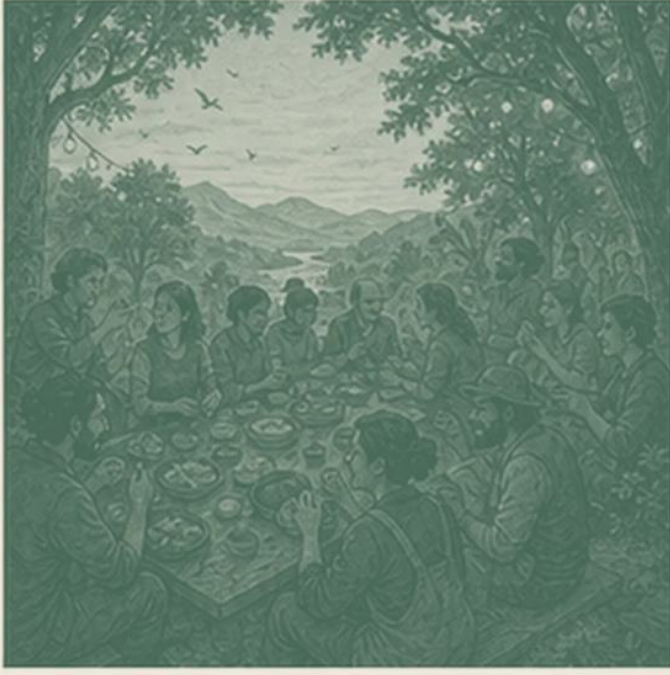
Ekolojik davranmak tertemiz kimlik kazanmak değil, zarar veren sistemin içinde olduğumuzu bilerek daha az kötü ve daha adil seçenekler için çalışmaktır. Savın ilginç tarafı yalnız ne söylediği değildir; doğruysa hangi eski açıklamayı bırakmamız ve hangi yeni soruyu sormamız gerektiğini de değiştirir.

Otobüse binen kişi yine enerji tüketir; önemli olan sıfır iz masalı değil ulaşım düzeninin toplam etkisini değiştirmektir.

Burada anlatılan mekanizma kaçınılmaz bir kader gibi okunmamalıdır. Koşullar, kurumlar ve insanların tepkileri değiştiğinde ekolojik özne kusurludur bambaşka sonuçlar verebilir. Bu sınır, kitabı değersizleştirmez. Tersine, güçlü bir fikri her kapıyı açan sihirli anahtar olmaktan kurtarıp gerçekten işe yaradığı kapılarda kullanmamızı sağlar.

Bir kurumun açıklamasını dinlerken ekolojik özne kusurludur açısından söylenen amaç ile ortaya çıkan gerçek sonucu karşılaştırın.

Ekoloji, Doğa olmadan

Büyük ve saf Doğa perdesi kalktığında geriye değersiz boşluk değil, her gün temas ettiğimiz sayısız canlı ve nesneyle zorunlu yakınlık kalır. Bu nedenle bölüm, tek başına ezberlenecek sonuç değil, sonraki örnekleri taşıyan bir köprü gibi okunmalıdır.

Mutfaktaki küf, balkondaki güvercin, telefonun madeni ve içtiğimiz su aynı karışık dünyanın parçalarıdır.

Aynı kavram hem aydınlatıcı hem de kötüye kullanılmaya açık olabilir. ekoloji, doğa olmadan insanlara etiket yapıştırmak için değil, ilişkileri daha dikkatli çözmek için işe yarar. Kitabın yazıldığı tarih, kullanılan dil ve seçilen örnekler de merceğin kenarını oluşturur. Görüntü güçlü olabilir ama bütün dünyayı tek başına kapsamaz.

Gündelik bir karar öncesinde ekoloji, doğa olmadan açısından kısa vadeli kazancı ve uzun vadeli bedeli iki ayrı sütuna yazmak şaşırtıcı bir açıklık sağlar.

SON DURAKLAR · SINIRLAR

18. DURAK

Kitabın en kolay yanlış anlaşılacağı yer

Kitap 'doğa yoktur, çevreyi korumaya gerek yoktur' demez. Yok edilmesini istediği şey ormanlar değil, doğayı insan dünyasının dışında masum ve değişmez bir sahne gibi kuran hayaldir.

Ekoloji Olmadan Doğa tek cümlelik bir parola gibi kullanıldığında, yazarın örnekler arasında kurduğu neden zinciri kaybolur. Doğru okuma, iddianın hangi koşullarda çalıştığını ve hangi durumda başka bir açıklamaya ihtiyaç duyduğunu birlikte göstermelidir.

Bu nedenle okur, eserden aklında kalan en güçlü cümleyi seçip hemen ardından iki şey sormalıdır: Yazar bunu hangi sahneyle destekledi ve kitabın kendisi bu cümlelerin sınırını nerede çizdi? Timothy Morton ile verimli tartışma böyle başlar.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Eser çevre estetiğini sarsan özgün dili ve 'karanlık ekoloji' yönelimiyle etkili oldu. Bazı okurlar kavramsal oyunların somut çevre politikalarını gölgelediğini, bazılarıysa Doğa kavramını tümüyle bırakmanın koruma hareketlerinin ortak dilini zayıflatılabileceğini savundu.

Bir eserin çok tartışılması başarısız olduğu anlamına gelmez. Ekoloji Olmadan Doğa için yapılan itirazların bir bölümü kullanılan kanıt, bir bölümü kavramların genişliğine, bir bölümü de yazarın görmediği insan deneyimlerine yönelir.

Ekoloji Olmadan Doğa için en adil tutum iki uçtan da kaçınmaktır: Kitabı yalnız ünü yüzünden dokunulmaz saymamak ve bazı ayrıntıları eskidi diye açtığı bütün soruları değersizleştirmemek. Eleştiri, metnin nerede hâlâ canlı olduğunu daha iyi gösterir.

SON DURAKLAR · BUGÜN

20. DURAK

Bugünkü hayata taşınan üç soru

Doğayı dışarıdaki temiz yer gibi mi hayal ediyorum? Görüntünün dışında hangi emek ve atık kaldı? Kusursuz olmadan daha sorumlu davranmak için hangi ilişkiyi değiştirebilirim?

Bu sorular Ekoloji Olmadan Doğa için hazırlanmış küçük bir kontrol listesi değil, gündelik hayatı daha dikkatli görmek için bir mercektir. Evde, işte, haber okurken veya bir karar verirken aynı ilişkiyi farklı kılıklarda yakalamaya yardım eder.

Ekoloji Olmadan Doğa üzerine cevapların hemen gelmemesi bir eksiklik değildir. İyi kitap bazen hazır çözüm vermek yerine yanlış soruyu bırakır; insanın daha önce doğal sandığı bir şeyi yeniden görmesini sağlar.

SON DURAKLAR · ÖZ

21. DURAK

Bir cümlede kitabın özü

Ekolojik düşünmek, insanı saf Doğa'nın karşısına koymak değil; güzel ve çirkin, canlı ve yapay, yakın ve rahatsız edici bütün ilişkilerin zaten içinde olduğumuzu kabul etmektir.

Akılda kalacak son görüntü, bir yüzü yemyeşil kartpostal, öteki yüzü şehir kabloları, plastik, mantar ve kuşlarla aynı köklerde birbirine karışan yırtılmış bir manzaradır. Bu görüntü kitabın bütün ayrıntılarının yerini tutmaz; fakat ana soruya geri dönmek istediğinizde güvenilir bir işaret levhası olur.

Ekoloji Olmadan Doğa adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

[1] Timothy Morton - Books: Ecology without Nature

[2] Open Library - Ecology without Nature

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Ekoloji Olmadan Doğa adlı özgün eseri okumak, burada özetlenen yolun ayrıntılarını, ritmini ve yazarın kendi sesini görmenin tek yoludur. Bu rehberin görevi kapıyı kapatmak değil, kapının ardında neden ilginç bir oda bulunduğunu göstermektir.